

מדת בדת

לע"נ הגאון רבי חיים שאול בן
רבי שמואל גריינמן זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 278 שביעי של פסח תשפ"ה

מכות יב-יח

בנו נעשה גואל דם אביו אך בנו האחר של הרוצח לא נעשה גואל דם אחריו.

משנה אילן שעומד בתוך תחום עיר המקלט ונפו נוטה לחוץ או שהוא עומד חוץ לתחום ונפו נוטה לתוך התחום הכל הולך אחר הנוף. **גמרא** יש להקשות ששנינו לענין מעשר שני שאילן שעומד בפנים ונוטה לחוץ או שהוא עומד בחוץ ונוטה לפנים מה שכנגד החומה ולפנים כלפנים ומכנגד החומה ולחוץ כלחוץ, ויש לדחות שאין להקשות ממעשר לעיר מקלט שלגבי מעשר זה תלוי בחומה אך לענין מקלט זה תלוי בדירה והנוף ראוי לדירה יותר מהעיקר, אך יש להקשות לגבי מעשר שנינו בברייתא שבירושלים הולכים אחר הנוף ובערי מקלט הולכים אחר הנוף, ורב כהנא אומר שזה מחלוקת ר' יהודה ורבנן **עמוד ב** ששנינו שר' יהודה אומר שבמערה הולכים אחר פתחה ובאילן הולכים אחר נופו, אך יש לדחות ששמענו מר' יהודה רק לענין פדיון מעשר להחמיר כשעיקרו בחוץ ונפו בפנים שכמו שבנופו אין יכול לפדות כך בעיקרו אינו יכול לפדות, וכן לענין אכילת המעשר כשעיקרו בפנים ונפו בחוץ כמו שאינו יכול לאכול בנופו כך אינו יכול לאכול בעיקרו, אך לגבי עיר מקלט אמנם בעיקרו בחוץ ונפו בפנים נחמיר על גואל הדם שכמו שבנופו אינו יכול להרגו אף בעיקרו לא יוכל להרגו, אך בעיקרו בפנים ונפו בחוץ ודאי אין לומר שנלך אחר הנוף שיכול להרגו גם בעיקרו שהרי הוא בפנים, ורבא אומר שודאי לא נחלקו שלא יוכל להרגו בעיקרו וכשהרוצח בנופו ודאי גואל הדם יכול להרגו בחיצים וצורות, אך יהיה נ"מ כשעיקרו הוא מדרגה לנופו שסובר ר' יהודה שמותר לגואל הדם להכנס דרך עיקרו כדי להרגו בנוף, ורבנן יסברו שאסור, ורב אשי מבאר שמה ששנינו שהולכין אחר הנוף הכוונה אף אחר הנוף שבכל מקרה יקלו כלפי הרוצח שגם אם הנוף בחוץ והעיקר בפנים לא יוכל גואל הדם להרגו בנופו כי אז הנוף ילך אחר העיקר.

משנה אם הרוצח הרג באותה עיר יגלה משכונה לשכונה ובן לוי שהרג בעירו גולה מעיר לעיר. **גמרא** שנו בברייתא על הפסוק **ושמתי לך מקום** שגם במדבר בחייך יהיה מקום לנוס שמה וישראל הגלו במדבר למחנה לוי, ולמדו מכאן שבן לוי שהרג גולה מפלך לפלך ואם גלה לפלכו הוא קולט אותו, ורב אחא בר רב איקא למד מהפסוק **כי בעיר מקלטו ישב** עיר שכבר קלטה אותו.

משנה אם גלה הרוצח לעיר מקלט ואנשי אותה עיר רצו לכבדו הוא צריך לומר להם רוצח אני ואם אומרים לו אף על פי כן יקבל מהם שכתוב **וזה דבר הרוצח**,

דף יג לדעת ר' יהודה הרוצחים מעלים שכר ללויים לדירתם, ור"מ סובר שאינם מעלים להם שכר, לר"מ אחר מות הכה"ג הרוצח חוזר לשררה שהיה בה ולר' יהודה אינו חוזר לשררה שהיה בה. **גמרא** רב כהנא אומר שר"מ ור' יהודה נחלקו בשש ערי מקלט שכתוב **לכם** וסובר ר' יהודה לכם לקליטה אך לענין דירה יעלו שכר ללויים, ור"מ סובר **לכם** לכל צרכיכם אבל בשאר מ"ב ערי הלויים לכו"ע מעלים שכר ללויים, ורבא מקשה שודאי כשכתוב **לכם** הכוונה לכל צרכיכם, אלא נחלקו לגבי מ"ב הערים שר' יהודה למד **ועליהם תתנו** הכוונה רק לקליטה ור"מ סבר **ועליהם** כמו הראשונים שנאמר בהם **לכם** לכל צרכיכם אבל בשש לכו"ע לא מעלים להם שכר.

שנו בברייתא שר' יהודה למד בפסוק שנאמר בעבד עברי ושב אל משפחתו ואל אחוזת אבותיו שהוא רק שב למשפחתו אך לא למה שהחזיקו אבותיו, ור"מ סובר שהוא יכול לשוב למה שהחזיקו אבותיו שכתוב אל אחוזת אבותיו כאבותיו וכן לגבי גולה שר' יהודה למד בפסוק **ישוב הרוצח אל ארץ אחוזתו** שהוא שב רק לארץ אחוזתו אך

דף יב יש לומר שלדעת ר"א שמי שהתברר שהוא בן גרושה וחלוצה עבודתו פסולה ודאי אינו נקרא כהן, ונחלקו לדעת ר' יהושע שמי שאמר שזה נחשב שהכהן מת סובר כר' יהושע, ומי שסובר בטלה כהונה סובר שר' יהושע דיבר רק לענין חילול עבודה כי לומדים מהפסוק ברוך ה' חילו ופועל ידיו תרצה גם את מעשה החללים, אך לגבי מיתת כה"ג גם ר' יהושע מודה שזה לא נקרא מיתה.

רב יהודה אומר בשם רב על הפסוק **וינס יואב אל אהל ה' ויאחז בקרנות המזבח** שיואב טעה ב' טעויות: א. שרק גגו קולט והוא תפס בקרנותיו ב. שרק מזבח בית עולמים קולט ולא מזבח של שילה, ואב"י אומר שהוא טעה טעות נוספת שהוא קולט רק כהן שעובד ויואב הוא זר.

ר"ל אומר ששרו של רומי עתיד לטעות ג' טעויות שכתוב **מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה** והוא טעה שרק בצר קולטת ולא בצרה, ועוד שקולט רק שוגג והוא היה מזיד, ועוד שקולט רק אדם והוא מלאך.

ר' אבהו אומר שערי מקלט לא נתנו לקבורה שכתוב **ומגרשיהם יהיו לבהמתם ולרכושם ולכל חייחם** שהם ניתנו רק לחיים ולא לקבורה, ויש להקשות ששנינו לעיל שם תהא דירתו מיתתו וקבורתו, ויש לומר שרק רוצח נקבר שהתורה גלתה להדיא שיקבר שם.

המשנה אומרת שתחומה גם קולט, ויש להקשות שבברייתא שנינו **וישב בה** ולא בתחומה ואב"י אומר שאמנם התחום קולט אך הוא צריך לדור דוקא בה, ויש להקשות שממילא אי אפשר לגור שם שהרי כתוב שלא עושים מגרש שדה ולא שדה מגרש ולא עושים ממגרש עיר ולא מעיר מגרש, ורב ששת מבאר שהברייתא באה למעט שלא יגור במחילות שבתחומה.

שנו בברייתא שלדעת ר' יוסי הגלילי מצוה לגואל הדם להרוג רוצח שיצא מחוץ לעיר מקלטו ואם אין גואל הדם יש רשות לכל אדם להרגו, ור"ע סובר שלגואל הדם יש רשות להרוג אך לכל אדם אסור להרגו, וטעמו של ר' יוסי שלא כתוב אם ירצח אלא **ורצח**, ור"ע סובר שלא כתוב ירצח.

מר זוטרא בר טוביה אומר בשם רב שאם יצא הרוצח מחוץ לתחום וגואל הדם מצאו והרגו הוא נהרג עליו, ולכאורה זה לא כר' יוסי ולא כר"ע ויש לומר שרב סובר כמו בברייתא שר"א למד מהפסוק **עד עמדו לפני העדה למשפט** שאין ללמוד בפסוק **ורצח גואל הדם את הרוצח** שהוא מיד אלא רק אחר המשפט, ור"ע למד **מעד עמדו** שאם סנהדרין ראו שאחד הרג נפש לא ממיתים אותו עד שיעמוד בב"ד אחר.

שנו בברייתא על הפסוק **אם יצא יצא הרוצח**, לכאורה מדובר בהרג במזיד וכשהרג בשוגג לומדים מהכפילות **אם יצא יצא** מכל מקום, וישנה ברייתא שבמזיד נהרג ובשוגג גולה וזה כמ"ד שלא דורשים **אם יצא יצא** כיוון שהתורה דברה כלשון בני אדם, אך אם דורשים את הפסוק **אם יצא יצא** גם ביצא בשוגג הוא יהרג, ואב"י אומר שמסתבר שלא דורשים **אם יצא יצא** שקשה לומר שסופו דהיינו יציאתו יהיה חמור מתחילתו שהרי אם רצח בשוגג הוא גולה ואם יצא בשוגג הוא ימות.

בברייתא אחת כתוב שאב שהרג בנו נעשה לו גואל אדם וישנה ברייתא שלא נעשה לו גואל הדם, לכאורה זה תלוי במחלוקת ר' יוסי הגלילי ור"ע, אך יש לדחות שבין אם נאמר שמצוה לגואל הדם להרוג או שזה רשות אך לא יתכן להתיר לו להרוג את אביו שהרי רבה בר רב הונא אמר וכן שנו אצל ר' ישמעאל שהבן לא נעשה שליח לאביו להכותו או לקללו חוץ ממסית שהתורה אמרה **לא תחמול ולא תכסה עליו** אלא יש לומר שמה שכתוב נעשה גואל הדם מדובר באב הרג את בנו שהבן של

לא לחזקת אבותיו, ור"מ סובר שהוא שב גם למה שהחזיקו אבותיו והוא למד שיבה שיבה מעבד עברי.

פרק אלו הן הלוקין

משנה אלו הן הלוקים: הבא על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו ועל אחות אשתו ועל אשת אחיו ועל אשת אחי אביו ועל הנדה, וכן אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין וממזר, אלמנה שהיא גרושה הכה"ג חייב עליה משום שני שמות ואם היא גרושה וחלוצה חייב עליה רק אחד. טמא שאכל קדש והבא אל המקדש טמא, האוכל חלב ודם נותר פיגול וקדש טמא והשוחט והמעלה בחוץ, האוכל חמץ בפסח והאוכל ועושה מלאכה ביוה"כ, המפטם את השמן המפטם את הקטורת הסך בשמן המשחה, האוכל נבילות וטרפיות שקצים ורמשים האוכל טבל ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שלא נפדו, לר"ש מי שאכל כל שהוא טבל חייב ולחכמים חייב רק בכזית, ור"ש אמר הרי אתם מודים לי באוכל נמלה שחייב בכל שהוא אמרו לו שהיא כברייתה אמר להם שגם חיטה אחת היא כברייתה. **גמרא** המשנה מונה רק חייבי כריתות ולא חייבי מיתות וזה כדעת ר"ע ששנינו כברייתא **עמוד ב** שלר' ישמעאל גם על חייבי מיתות ב"ד לוקים, ור"ע סובר שרק חייבי כריתות לוקים כיון שאם הם עשו תשובה ב"ד שלמעלה מוחלים להם אך חייבי מיתות ב"ד שגם אם יעשו תשובה ב"ד לא ימחלו להם לכן אינם בכלל מלקות, ור' יצחק אומר שחייבי כריתות הם בכלל אזהרת מלקות והתורה כתבה כרת באחותו לומר שנידון בכרת ולא במלקות, ור' ישמעאל למד מהפסוק **אם לא תשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת וכתוב והפלה ה' את מכותך ומהי אותה הפלאה יש** ללמוד מהפסוק **והפילו השופט והכהו לפניו** שההפלאה היא מלקות, ועל הכל נאמר **אם לא תשמור לעשות ואין לכלול חייבי עשה במלקות** שהרי כתוב **אם לא תשמור** וכמו שאמר ר' אבין בשם ר' אילעי שכל מקום שנאמר השמר פן ואל זה רק לא תעשה, ואין לומר שילקה גם על לאו שאין בו מעשה שהרי כתוב **לעשות** ועל לאו שניתק לעשה לא לוקה כיון שאינו דומה ללאו של **לא תחוסם** ובאמת ניתן ללמוד מלא **תחוסם** שרק מה שדומה לו לוקה מלבד עשה ולא שאין בו מעשה ולא הניתק לעשה, ור"ע למד **מכדי רשעתו** שחייב רק משום רשעה אחת ולא משום שתי רשעיות, ור' ישמעאל סובר שממעטים מזה רק מיתה וממון או מלקות וממון אך יתכן שיהיה חייב מיתה ומלקות שזה כמו מיתה ארוכה, ויש להקשות לר"ע איך חייב מלקות על חייבי כריתות הרי זה נקרא שתי רשעיות ואין לומר שכיון שבעשה תשובה אין כרת לכן ילקה הרי ר"ע מחייב מלקות גם כשלא עשה תשובה, ור' אבהו מבאר שהתורה רבתה בפירוש מלקות בחייבי כריתות שלומדים בגזירה שוה **לעיני מלעיניך**, ור' אבא בר ממל מקשה א"כ נלמד גם חייבי מיתות ב"ד שכתוב בהם **מעניי** ואין לומר שלומדים רק **לעיני מלעיניך** ולא **מעניי מלעיניך** שהרי שנו אצל ר' ישמעאל שלומדים **שב הכהן** בצרעת הבית **מובא הכהן** שגם בביאה חולץ את האבנים וקוצה וטח, ועוד שניתן ללמוד מעניי מלעיני כמו שלמדו לעניי מלעיניך, ור' שמואל בר רב יצחק קיבל מר' אבא בר ממל שמה שלומדים **מכדי רשעתו** שחייבים משום רשעה אחת ולא משום שתי רשעיות זה רק ברשעה שמסורה לב"ד והיינו למעט מיתת ב"ד ולא כרת, ורבא מבאר שאם התרו בו שימות לכו"ע אינו לוקה ומת ונחלקו כשהתרו בו למלקות שר' ישמעאל סובר שלא שניתן לאזהרת מיתת ב"ד לוקים עליו ולר"ע לא לוקים עליו, אך קשה שא"כ לא ילקה בלאו שניתן לאזהרת כרת, ורב מרדכי אמר לרב אשי שאבימי מהגרוניא אמר בשם רבא שחייבי כריתות אינם צריכים התראה שהרי בפסח ומילה חייב כרת גם בלי אזהרה, ואין לומר שאזהרת כרת הוא לגבי קרבן כשעושה בשוגג והראיה שבפסח ומילה שיש כרת אין קרבן כי אין בהם אזהרה, אך זו לא הסיבה שלא מביא קרבן בפסח ומילה אלא מטעם שכל התורה הוקשה לע"ז שהיא שב ואל תעשה כך חייב קרבן רק באופן של שב ואל תעשה מלבד פסח ומילה שזה קום עשה.

דף יד רבינא מבאר שבאמת הטעם שלר"ע לא לוקה על מיתת ב"ד כי זה ב' רשעיות ומה שלוקה על כרת כי זה לא ברור שיגיע לכרת אם יעשה תשובה, ור' יצחק למד ממה שהתורה כתבה כרת באחותו שדנים בכרת ולא במלקות ולרבנן התורה כתבה כרת באחותו ללמד כדברי ר' יוחנן שאם עשה את כולם בהעלם אחד שחייב על כל אחת ור' יצחק למד לחלק חטאות מהפסוק **ואל אשה בנדת טומאתה** לחייב על כל אשה ואשה, ואכן גם רבנן יכולים ללמוד מ**ואל אשה** ומה שהתורה פרטה כרת באחותו לחייב על אחותו שהיא אחות אביו וגם אחות אמו וזה יתכן ברשע שבא על אמו והוליד ממנה בנות ובא על אחת מהן והוליד בן ואותו בן רשע בא על אחותו שהיא גם אחות אביו וגם אחות אמו, ור' יצחק לומד את זה מק"ו כמו ששנינו שר"ע אמר ששאל את ר"ג ור' יהושע באטליו של עימאום כשקנו בהמה למשתה בנו של ר"ג, ור"ג שאל מה דין הבא על אחותו שהיא אחות אביו ואחות אמו אם חייב על כל אחת או אחד על כולם והם אמרו לו שלא שמעו אך הם שמעו שהבא על ה' נשים נדות בהעלם אחד שחייב ה' חטאות, וניתן ללמוד מק"ו שאם בנדה שזה שם אחד חייב חמש כ"ש כאן שזה ג' שמות, ורבנן סוברים שיש לפרוך את הק"ו שבנדה זה גופים מחולקים וכאן זה גוף אחד, ור' יצחק סובר שאמנם יש לפרוך את הק"ו אלא לומדים מאחותו שכתוב בספיא ורבנן סוברים שמשם לומדים לחייב על אחותו מאביו ומאמו שאין עונשים מק"ו, ור' יצחק לומד שאין עונשים מן הדין ממה שאין מזהירים מן הדין, ועוד יש לומר שלומדים **עמוד ב** את זה ממה שכתוב אחותו ברישא והיה ניתן לכתוב רק **ואיש אשר יקח את בת אביו ובת אמו** ורבנן סוברים שצריך ללמוד משם לחלק חטאות במפטם וסך, ור' יצחק למד לחלק במפטם וסך כדברי ר"א בשם ר' הושעיא שבכל מקום שיש שני לאוים וכרת אחת יש בהם חילוק לקרבן, ועוד י"ל שהוא לומד חילוק חטאות מהפסוק **ואיש ישכב את אשה דוה** ורבנן למדו משם כר' יוחנן בשם רשב"י שאשה לא נטמאת אם הדם לא יוצא דרך ערותה.

המשנה אומרת שטמא שאכל קודש לוקה יש להקשות שאמנם בבא למקדש טמא יש עונש ואזהרה עונש כתוב בפסוק **את משכן ה' טימא ונכרתה** ואזהרה לומדים מ**ולא יטמאו את מחניהם**, אך בטמא שאכל קדש אמנם כתוב עונש בפסוק **והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה** אך היכן כתוב אזהרה ור"ל לומד אזהרה בטמא מהפסוק **בכל קדש לא תיגע** ור' יוחנן למד כמו שברדלא שנה שלומדים גזירה שוה **טומאתו טומאתו** שכתוב כאן **וטומאתו עליו** ובבא אל המקדש כתוב **טמא יהיה עוד טומאתו בו** כמו ששם יש עונש ואזהרה כך בטמא יש עונש ואזהרה, ולכאורה מובן מדוע ר"ל לא למד כר' יוחנן כי הוא לא למד גזירה שוה זו מרבו אך מדוע ר' יוחנן לא למד כר"ל, יש לומר שר' יוחנן למד מהפסוק **בכל קדש לא תיגע** אזהרה לתרומה שאכלה בטומאה, ור"ל למד אזהרה לתרומה מהפסוק **איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב** והדבר ששוה בזרעו של אהרן גם בנשים זה תרומה ור' יוחנן למד משם לאכילה ובכל **קדש לא תיגע** לנגיעה, ויש להקשות איך ר"ל למד אזהרה **מבכל קודש** הרי הוא עצמו למד משם שטמא שנגע בקדש לוקה, ור' יוחנן סבר שטמא שנגע בקדש אינו לוקה כי בכל קודש זה אזהרה רק לתרומה, ויש לומר שר"ל סובר שיש שם גם אזהרה לנגיעה ממה שהתורה כתבה את זה בלשון נגיעה והאזהרה לומדים ממה שהוקש קדש למקדש, אך עדיין קשה שר"ל למד מהפסוק הזה לטמא שאכל קדש לפני זריקת דמים שר' יוחנן סבר שאינו לוקה ור"ל סבר שלוקה, **שבכל קדש לא תגע** מדבר בין לפני זריקה בין לאחר זריקה ור' יוחנן סבר שאינו לוקה שהוא למד מגזירה שוה **טומאתו טומאתו מטהור יאכל בשר** ושם מדובר לאחר זריקה, ויש לומר שר"ל למד איסור בטמא לפני זריקה מהמילים **בכל קדש**.

ישנה ברייתא כדברי ר"ל שלומדים **מבכל קדש** אזהרה לאוכל ואין לומר שלומדים רק נוגע שהרי כתוב **בכל קודש לא תגע** ו**אל המקדש לא תבא** וכמו שבמקדש זה דבר שיש בו נטילת נשמה כך **בכל קדש** מדבר בדבר שיש בו נטילת נשמה ובנגיעה אין נטילת נשמה.

רבה בר בר חנה אומר בשם ר' יוחנן שלא תעשה שקדמו עשה לוקים עליו.

דף טו אמרו לרבה האם אמרת אמר להם שלא, ורבה נשבע שהוא אמר כך בשם ר' יוחנן ולומדים את זה מפסוק ושנו גם במשנה, שבפסוק כתוב עשה וישלחו מן המחנה ולא יטמאו את מחניהם ושנינו במשנתנו הבא אל המקדש טמא אלא שרבה בר בר חנה חזר בו כי היה קשה לו מבריייתא שאונס שגירש אם הוא ישראל הוא יכול להחזירה ולא ילקה אך אם הוא כהן לוקה ואינו מחזיר, ולכאורה מדוע ישראל שהחזיר לא ילקה הרי זה לאו שקדמו עשה, ועולא אומר שזה נקרא ניתק לעשה שהתורה לא תכתוב לו תהיה לאשה באונס ונוכל ללמוד ממוציא שם רע שלא עשה מעשה ובכ"ז התורה אמרה לו תהיה לאשה ק"ו אונס שעשה מעשה שלא יוכל לשלחנה ואם אינו ענין לפני גירושין נותנים את זה לאחר גירושין שאם גירש יחזיר, אך לכאורה יש לפרוץ שלא נלמד ממוציא שם רע כי הוא לוקה ומשלם ואונס לא לוקה ומשלם, אלא יש ללמוד מק"ו שאם אונס שאינו לוקה ומשלם נאמר לו תהיה לאשה מוציא שם רע שלוקה ומשלם ודאי נאמר שלו תהיה לאשה, ואם אינו ענין למוציא שם רע נלמד לאונס ואם אין צורך ללמוד לפני גירושין נלמד לאחר גירושין, אך יש לפרוץ שלא לומדים מוציא שם רע מאונס כיון שהוא לא עשה מעשה אלא יש לומר שהתורה לא תכתוב לו תהיה לאשה במוציא שם רע כי היא אשתו וא"כ ניתן את זה לאונס ואם אין צורך לכתוב לפני גירושין נלמד לאחר גירושין, אך קשה שנאמר שזה הולך על מוציא שם רע שאם אין צורך לפני גירושין נלמד לאחר גירושין שהוא לא לוקה, ויש לומר שאכן ניתן ללמוד כך ונלמד אונס לאחר גירושין ממוציא שם רע, אך קשה שאם באים ללמוד מק"ו יש לפרוץ כדלעיל שבמוציא שם רע לא עשה מעשה, ורבה מבאר שמה שלמדו בבריייתא שאם גירש יחזיר לומדים בפסוק שכל ימיו מוטל עליו לעמוד ולהחזיר וכן אמר רבין בשם ר' יוחנן, ורב פפא מקשה שלא זו אינו דומה ללאו של חסימה שהוא לאו בפני עצמו אמר רבא וכי בגלל שכתוב עשה נוסף זה גרוע יותר, ואמנם לגבי לאו שניתק לעשה לא לוקים כי העשה בא לנתק את הלאו, אך זה מובן רק למ"ד שבלאו הניתק לעשה עובר בלאו רק באופן שמבטל את העשה והפטור ממלקות הוא בגלל שיכול לקיים העשה, אך למ"ד שרק בקיימו לא לוקה ואם לא קיימו לוקה והעשה הוא תיקונו של הלאו א"כ כאן מיד כשבא לב"ד ולא החזיר אותה הוא ילקה, **עמוד ב** יש לומר שכיון שבאים לבאר בדעת ר' יוחנן א"כ הוא באמת סובר שהלאו תלוי בביטול העשה, שתלמיד אחד שנה לפניו שבלאו שיש בו עשה אם לא ביטל את העשה פטור ואם הוא מבטל את העשה חייב ואמר לו ר' יוחנן מה אתה אומר שבקיים פטור ובלא קיים חייב ביטל חייב לא ביטל פטור, אלא יש ללמוד שהכל תלוי שאם ביטל חייב ואם לא ביטל פטור, ור"ל למד שזה תלוי בקיימו ולא קיימו ונחלקו שלר"ל התראת ספק אין שמה התראה ולר' יוחנן היא התראה, ונחלקו לשיטתם לגבי נשבע שיאכל כיכר זו היום ועבר היום והוא לא אכל אותה שר' יוחנן ור"ל אמרו שאינו לוקה לר' יוחנן לא לוקה.

דף טז בגלל שזה לאו שאין בו מעשה שלא לוקים עליו ולר"ל לא לוקה כי זה התראת ספק, ונחלקו לדברי ר' יהודה בבריייתא על הפסוק ולא תותירו ממנו עד בוקר והנותר ממנו עד בוקר באש תשרופו שסובר ר' יהודה שהפסוק נותן את העשה אחר הלאו שלא לוקים עליו, ודייק ר' יוחנן שאם הפסוק לא היה כותב עשה היה לוקה א"כ התראת ספק היא התראה, ור"ל סובר שאם הפסוק לא היה כותב עשה לא היה לוקה כי אין בו מעשה, אך קשה על ר"ל שמבאר מצד לאו שאין בו מעשה הרי זה גם התראת ספק, ויש לומר שר"ל סובר כמו התנא לדברי ר' יהודה שאם אחד הוא ספק אם נולד לאחד או לשני והכה אחר ואח"כ את השני או שקילל את האחד ואח"כ את השני או שהיכם וקיללם יחד לוקה ור' יהודה סובר שלוקה רק בבת אחת ולא בזה אחר זה, ויש להקשות לדברי ר' יוחנן שכל מקרה לא ילקה על נותר כי אין בו מעשה, יש לומר שר' יוחנן סובר כדברי רב אידי בר אבין בשם רב עמרם בשם ר' יצחק בשם ר' יוחנן שר' יהודה אמר בשם ר' יוסי הגלילי

שבכל התורה לאו שיש בו מעשה לוקים עליו ואם אין בו מעשה לא לוקים עליו מלבד נשבע וממיר ומקלל חבירו בשם, ולכאורה קשה בדברי ר' יהודה, לר"ל יש לומר שזה שני תנאים בדעת ר' יהודה, ולר' יוחנן יש לומר שר' יהודה סובר שלוקים על לאו שאין בו מעשה, ורבו של ר' יהודה סובר שלא לוקים על לאו שאין בו מעשה.

שנינו לקמן שהנוטל אם על הבנים לר' יהודה לוקה ואינו משלח ולרבנן משלח ואינו לוקה והכלל הוא שמצות לא תעשה שיש בה קום עשה לא לוקים עליה, ור' יוחנן אמר שאין לנו אלא זאת שילוח הקן ועוד אחרת, ושאל ר"א מהי אמר לו ר' יוחנן לכשתחפש תמצא, ור"א מצא את הבריייתא של אונס שגירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה ואם כהן הוא לוקה ואינו מחזיר, אך זה מובן רק למ"ד רק אם מקיים את העשה לא לוקה ואם לא מקיים הוא לוקה אך למ"ד שחייב מלקות תלוי בביטול העשה זה יתכן רק בשילוח הקן ששחט את האם אך מה שי"ך ביטלו ולא ביטלו באונס הרי אם הוא יהרגנה הוא חייב מיתה ולא מלקות, ורב שימי מחזנא מבאר שמדובר שהוא קיבל עבודה קידושין מאחר ורב דוחה שאם היא עשתה אותו שליח א"כ זה ביטול מצדה ואם היא לא עשתה אותו שליח א"כ אינו יכול לקבל קידושין עבודה, ורב שימי מנהרדעא מבאר שמדובר שהוא מדיר אותה ברבים, אך זה מובן רק למ"ד שנדר שודר ברבים אין לו הפרה אך למ"ד שיש לו הפרה זה לא מובן, ויש לבאר שמדובר שהוא הדיר אותה על דעת רבים שאף שאמימר אמר שנדר שהודר ברבים יש לו הפרה אך אם הודר על דעת רבים אין לו הפרה, אך יש להקשות שניתן לבאר גם לאו של גזל שהתורה אמרה לא תגזול ואח"כ נאמר והשיב את הגזילה וכן הלאו של משכון לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו ואח"כ נאמר השב תשיב את העבוט כבא השמש וניתן להעמיד בין קימו ולא קימו ובין ביטלו ולא ביטלו, ויש לומר שכיון שהוא חייב בתשלומים הוא לא ילקה וישלם ור' זירא מקשה שניתן להעמיד במשכון של גר שמת שהוא פטור מלשלם וא"כ ילקה **עמוד ב** ויש לומר שהאדם הוא בר תשלומין אלא ששעבוד הגר פקע, אך יש להקשות מפאה שהתורה אמרה לא תכלה ואח"כ כתוב לעני ולגר תעזוב אותם וזה יתכן בין קימו ולא קימו ובין בטלו ולא בטלו שהרי שנינו שמצות פאה להפריש מקמה ואם לא הפריש מקמה יפריש מהעמרים ואם לא הפריש מהעמרים יפריש מהכרי קודם מרוח ואם מירח יעשר ויתן לעני ור' ישמעאל סובר שיפריש גם מהעיסה וגם לר' ישמעאל ניתן להעמיד שהוא אכל את העיסה קודם שהפריש ממנה פאה, ויש לומר שאכן מה שאמר ר' יוחנן זאת ועוד אחרת כוונתו לפאה ולא על אונס כי מה שאמרנו שנדר שהודר על דעת רבים אין לו הפרה זה רק לדבר הרשות אך לדבר מצוה יש לו הפרה כמו המעשה במלמד תינוקות שפשע בילדים ורב אחא הדירו על דעת רבים ורבינא החזירו כי לא מצאו מלמד אחר שמדייק כמותו.

רב יהודה אומר שהאוכל תולעת המצויה בכרוב לוקה משום **שרץ השורץ על הארץ**, והיה אדם שאכל תולעת שבכרוב ורב יהודה הלקהו. **אביי אמר** שמי שאכל שרץ המים לוקה ד' לאוין ב' לאוין שנאמרו בשרץ המים וב' לאוין שנאמרו בסתם שרץ, ואם אכל נמלה לוקה חמש גם משום **שרץ השורץ על הארץ** אם אכל צרעה לוקה שש גם משום שרץ העוף.

רב אחא אומר שמי שמשעה נקביו עובר משום **בל תשקצו**, ורב ביבי בר אביי אומר שמי ששותה בקרן האומן שמקיד דם עובר משום **בל תשקצו**.

רבא בר רב הונא אומר שמי שריסק ט' נמלים והביא אחד חי והשלימים לכזית לוקה שש, חמש משום בריה ומשום כזית נבילה כי הוא מת בבליעתו, רבא אמר בשם ר' יוחנן שדין זה גם בשני נמלים ואחד חי ורב יוסף אומר אפילו אחד והוא ואין ביניהם מחלוקת אלא זה תלוי בנמלים גדולים או קטנים.

רב אומר שמי שאכל טבל של מעשר שני לוקה כמו התנא בבריייתא שר' יוסי אומר שאין לומר שלא יהיה חייב רק על טבל שלא הרים ממנו כלל ואם הרים תרומה גדולה ולא מעשר ראשון או שהרים מעשר

ראשון ולא הרים מעשר שני או שלא הרים רק מעשר עני והיינו אומרים שפטור, אך יש ללמוד מהפסוק **לא תוכל לאכול בשעריך** וכתוב בהמשך על מעשר עני **ואכלו בשעריך ושבעו** וא"כ גם במעשר עני נחשב טבל והתורה אמרה **בו לא תוכל**, ורב יוסף אומר שנחלקו תנאים לגבי מעשר עני שר"א אמר שלא צריך לקרוא שם על מעשר עני של דמאי,

דף יז ולרבנן אם קרא שם אינו צריך להפריש, ולכאורה נחלקו שר"א סובר שבדאי מעשר עני זה לא נחשב טבל ולכן בדמאי לא צריך לקרוא שם ולרבנן בודאי כן נחשב טבל ולכן צריך לקרוא שם, ואביי דוחה שא"כ מדוע נחלקו רק בדמאי ויחלקו בודאי אם זה נחשב טבל אלא לכו"ע בודאי זה נחשב טבל ונחלקו בדמאי שר"א סובר שעמי הארץ לא נחשדו להמנע מלעשר מעשר עני כי זה רק ממון, ורבנן סוברים שכיון שיש להם טירחא הם חשודים על כך ולכן צריך לקרוא שם.

רב ביבי אומר בשם ר"ל שמה שנחלקו ר"ש ורבנן בשיעור האיסור זה רק בחטה אך בקמח לכו"ע צריך כזית, ור' ירמיה אמר בשם ר"ל שנחלקו אף בקמח, ולכאורה יש להוכיח ממה שאמר ר"ש במשנה אין אתם מודים לי בנמלה שחייב בכל שהוא ואמרו לו שזה בריה ואמר ר"ש שגם חיטה זה כברייה א"כ מוכח שהוא חלק רק בחיטה, ויש לומר שהוא אמר לשיטתם שאמנם לשיטתי גם בקמח חייב בכל שהוא אך תודו לי בחיטה שחייב כי זה ברייה ורבנן סברו שרק ברייה של נשמה זה נחשב ברייה ואילו חיטה לא נחשבת ברייה, וישנה ברייתא שדברי ר' ירמיה שר"ש אומר כל שהוא למלקות ואמרו שיעור כזית רק לקרבן.

משנה מי שאכל ביכורים קודם שקרא עליהם שם לוקה וכן קדשי קדשים חוץ לקלעים וקדשים קלים ומעשר שני חוץ לחומה, מי ששבר עצם בפסח טהור לוקה ואם הותיר בטהור ושבר בטמא אינו לוקה, הנוטל אם על הבנים לר' יהודה לוקה ואינו משלח ולרבנן משלח ואינו לוקה והכלל בזה שלא שיש בו קום עשה אינו לוקה עליו. **גמרא** רבה בר בר חנה אומר בשם ר' יוחנן שמשנתניו סתמה לגבי ביכורים כדברי ר"ע אבל לחכמים רק הנחה מעכבת בביכורים וקריאה אינה מעכבת, ורבה לא אמר שזה כר"ש שהוא בא לחדש שגם ר"ע סובר כך ששנינו על הפסוק **ותרומת ירך** אלו ביכורים ור"ש אומר שאם זה בא ללמד על האוכלן חוץ לחומה שחייב הרי ניתן ללמוד ק"ו מעשר הקל שהאוכלו חוץ לחומה לוקה כ"ש ביכורים א"כ הלא הולך שלוקה על ביכורים קודם קריאת שם ומה שלמדו **מנדבותיך** על תודה ושלמים אמר ר"ש שזה לא ללמד על האוכלן חוץ לחומה שהרי ניתן ללמוד ק"ו ממעשר הקל אלא הפסוק מלמד על האוכל תודה ושלמים קודם זריקת דמים שלוקה, ומה שכתוב בפסוק **בכורות** אמר ר"ש שהפסוק לא מלמד שחייב באוכל בכור חוץ לחומה שהרי ניתן ללמוד ק"ו ממעשר הקל אלא הפסוק מלמד על זה שאוכל בכור אף לאחר זריקה שהוא לוקה, ומה שכתוב בפסוק **בקרן וצאנך** בא ללמד על חטאת ואשם, אמר ר"ש שאין צורך ללמד על האוכלן חוץ לחומה שהרי ניתן ללמוד בק"ו ממעשר הקל ולפני זריקה ניתן ללמוד ק"ו מתודה ושלמים וזר לאחר זריקה ניתן ללמוד בק"ו מבכור, אלא הפסוק מלמד על האוכל חטאת ושלמים מחוץ לקלעים שלוקה, ומה שכתוב בפסוק **ונדריך** בא ללמד על עולה ואמר ר"ש שאין לומר שזה מלמד על האוכל חוץ לחומה שהרי ניתן ללמוד ק"ו ממעשר הקל וקודם זריקה ניתן ללמוד ק"ו מתודה ושלמים וזר לאחר זריקה ניתן ללמוד מבכור ואכילת חוץ לקלעים ניתן ללמוד ק"ו מחטאת ואשם אלא הפסוק מלמד **עמוד ב** על האוכל מעולה אף לאחר זריקה בפנים שחייב.

רבא אומר שמי שאמו יולדת בן כר"ש תלד ואם לא תלד כר"ש עדיף שלא תלד ואף שיש פירכא לדבריו כי החומרא שיש בביכורים על מעשר הוא האיסור לזרים, אך יש לפרוך שמעשר חמור שהוא אסור לאונן, והחומרא של תודה ושלמים על מעשר זה מה שהם טעונים מתן דם ואימורים על המזבח, אך יש לומר שמעשר חמור שכן פדינו טעון כסף צורה, והחומרא של בכור על תודה ושלמים זה מה שהוא קדוש

מרחם, אך ניתן לפרוך שתודה ושלמים טעונים סמיכה נסכים ותנופת חזה ושוק, והחומרא של חטאת ואשם על בכור שהם קדשי קדשים אך ניתן לפרוך שבכור קדושתו מרחם, והחומרא של עולה על חטאת ואשם שכן היא כליל למזבח, אך ניתן לפרוך שחטאת ואשם חמורים יותר שהם מכפרים, וכל הקרבנות חמורים מעולה שכן יש בהם שתי אכילות, ומה שרבא שיבח את מי שאמו יולדת כר"ש כי לפי סברתו הוא מסרס ודורש מהסוף להתחלה.

יש להקשות לדברי ר"ש וכי מזהירים מדין ק"ו הרי גם למ"ד שעונים מהדין אך לא מזהירים מהדין, ויש לומר שר"ש למד רק איסור בעלמא, אך קשה שרבא אמר שלר"ש זר שאכל מעולה לפני זריקה מחוץ לקלעים **לוקה** חמש, ויש לומר שהכוונה לחמש איסורים, אך קשה ששנינו במשנתניו אלו הן הלוקין וזה כולל אוכל קדשי קדשים מחוץ לקלעים,

דף יח יש לומר שלא למדו רק מק"ו אלא מיתור הפסוק שהרי כתוב **והבאת שם ואכלת לפני ה' אלוקיך במקום**, והתורה יכלה לכתוב לא תוכל לאכלם ומדוע התורה חוזרת ומפרשת אלא לדרוש לאו לכל אחד כדברי ר"ש.

יש להקשות לדברי רבא מדוע לוקה רק חמש שילקה גם משום וזר לא יאכל כי קדש הם ויש לומר שמהפסוק הזה ניתן ללמוד רק באופן שזה ראוי לכהנים ועולה לא ראוי לכהנים, אך קשה שילקה מצד ובשר בשדה טריפה לא תאכלו שבשר שיצא מחוץ למחיצתו נאסר, ויש לומר שנאסר רק במה שראוי בפנים ועולה לא ראוי כלל לאכילה, ויש להקשות שילקה מצד הלאו שדרש ר"א **לא יאכל כי קדש עמוד ב** שכל דבר שפסול בקודש עובר בלא תעשה על אכילתו, ויש לומר לר"א לוקה רק בדבר שראוי קודם שנפסל ועולה לא היה ראוי כלל, אך קשה שילקה מצד דברי ר"א בלאו נוסף שכל שהוא בכליל תהיה עובר בלאו על אכילתו, ויש לומר שאכן לוקה משום ר"א אך רבא דיבר על הפסוק של **לא תוכל**.

רב גידל אומר בשם רב שכהן שאכל מחטאת ואשם קודם זריקה לוקה מהפסוק **ואכלו אותם אשר כופר בהם** שרק לאחר כפרה ניתן לאכול ולא שבא מכלל עשה הוא לאו, ורבא מקשה שכתוב **וכל בהמה מפרסת פרסה בבהמה אותה תאכלו** ולא בהמה אחרת ואם כדברי רב גידל א"כ מדוע התורה מוסיפה ואת זה לא תאכלו אלא יש לבאר שרב גידל דיבר על זה שאכל חטאת ואשם קודם זריקה פטור שרק במה שנאמר בו **ואכלו אותם אשר כופר בהם** קוראים בו **וכל זר לא יאכל קדש** אך קודם זריקה שלא נאמר שבלאו של **ואכלו אותם** זר לא ילקה.

ר"א אומר בשם ר' הושעיא שהנחה מעכבת בביכורים אך קריאה לא מעכבת, אך קשה שר"א עצמו אמר בשם ר' הושעיא שאם הפריש ביכורים קודם החג ועבר עליהם החג ירקבו והטעם הוא שאינו יכול לקרוא אחר החג ואם נאמר שקריאה לא מעכבת מדוע ירקבו, ויש לומר כדברי ר' זירא באומר עלי מנחה של ס"א עשרון שמביא בב' כלים שכל הראוי לבילה היא מעכבת בו ודבר שאינו ראוי לבילה היא מעכבת בו, רב אחא בר יעקב שנה את דברי ר"א בשם ר' אסי בשם ר' יוחנן והיה קשה לו על ר' יוחנן שר' אסי שאל אותו ממתי מותרים הביכורים לכהנים ואמר לו ר' יוחנן שמה שראוי לקריאה משעת קריאה ומה שלא ראוי לקריאה משיראה את פני הבית וא"כ קשה גם על קריאה וגם על הנחה, ויש לומר שר' יוחנן אמר לדברי ר"ש שקריאה מעכבת ולרבנן אינה מעכבת ולא קשה מהנחה על הנחה שלר' יהודה הנחה אינה מעכבת ולרבנן הנחה מעכבת ששנינו שר' יהודה למד **מוהנחתו** שזה תנופה ואין לומר שצריך הנחה ממש שהרי כבר כתוב **והניחו** וא"כ **מוהנחתו** לומדים תנופה ור"א בן יעקב הוא החולק על ר' יהודה ששנינו שהוא דרש מהפסוק **ולקח הכהן הטנא מידך** שביכורים טעונים תנופה, וטעמו הוא שלומדים גזירה שוה **יד** משלמים שכתוב בהם **ידיו תביאנה את אישי ה'** כמו שבביכורים זה כהן כך בשלמים הכהן מניף, וכמו ששם הבעלים מניף כך בביכורים גם הבעלים מניף והכהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף.